

Қаражар негізгі мектебі

Тақырыбы:

*Қазақстанның XVI-XVII
ғасырлардағы мәдениеті*

A decorative graphic element consisting of several horizontal lines of varying lengths and colors (teal, white, and light blue) extending from the right side of the text area towards the left.

Сабақтың мақсаты:

- **Білімділік:** Қазақстанның XVI – XVII ғасырлардағы мәдениеті, киімкешегі, ұлттық тағамдар, ауыз әдебиеті, ислам діні туралы білімдерін арттыру.
- **Дамытушылық:** Жаңа мәлімет беру. Оқушылардың пәнге қызығушылығын арттыру, өз бетімен жұмыс жасауға дағдыландыру, ойлау, іскерлік қабілеттерін дамыту.
- **Тәрбиелік:** Оқушы санасына туған халқына деген құрмет пен мақтаныш сезімін ояту, ұлттық рух енгізу, тіл мен дін мәдениет мұрасын, тарихын құрметтеуге тәрбиелеу.

Жоспар

- Ұйымдастыру. Мәдениеттің жалпы сипаттамасы
- Үй жұмысын тексеру. Шаруашылық. Көш. Қалалардың жағдайы. Қолөнер.
- Материалдық мәдениет. Киімкешегі. Ұлттық тағамдар
- Рухани мәдениет. Қазақ халқының ауыз мәдениеті. Тіл және жазу. Қазақ халқының жыл мезгілдерін бақылау. Қазақ жерінде ислам дінінің нығаюы. Жерлеу дәстүрі.
- Тарихи сынақ хат.

Көшпелі бақташылық –
шаруашылықтың негізгі түрі.

Казахстан в XVI веке

Московское государство
Казанское ханство

Чинги-Тура
Искер

Сибирское ханство

Алшагы-мырза

Сейдах-мырза

Ойраты

Мангытский Йурт

Шагым-мырза

Сарайчиқ

Владения
Тогым-хана

Владения Бойдас-хана

Владения
Ахмет-хана

Ситнак

Созак

Турместан

Ганджуктеке

Урар

Сайрам

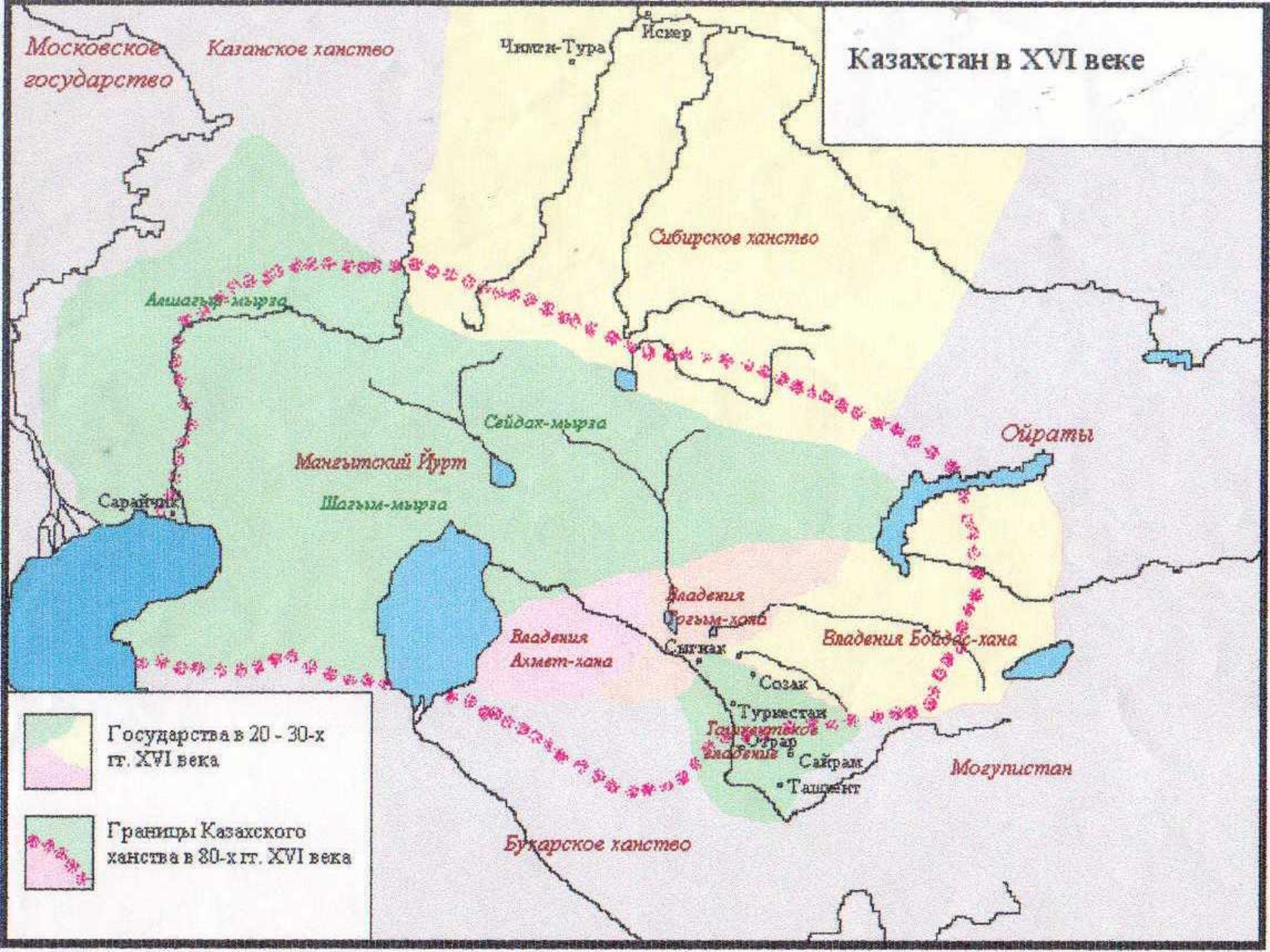
Ташкент

Могулистан

Бухарское ханство

Государства в 20 - 30-х гг. XVI века

Границы Казахского ханства в 80-х гг. XVI века

Казахстан в XVII веке

Московское государство

Владения Кучумовичей
калмыки

Джунгарское

Казахское ханство

ханство

ойраты

Младший жуз

Средний жуз

Старший жуз

кыргызы

Бухарское ханство

Яицкий городок

калмыки

Турьез

Сыгжак

Сотак

Туржестан

Отрар

Сайрам

Владения

Турсун-хана

Анджикан

- Территории государств
- Направления миграций

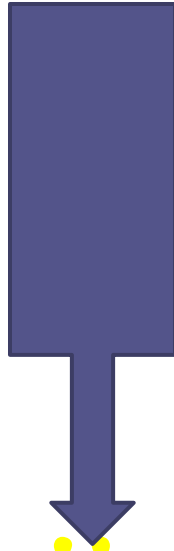
Мәдениеттің жалпы сипаттамасы

- XVI-XVII ғасырлардағы қазақ халқының мәдениеті жерімізде өмір сүріп, қазақ ұлтын құрған рулар мен тайпалар мәдениетінің заңды жалғасы.
- Қазақ халқының мәдениеті-өзіндік сипаты бар дәстүрлі мәдениет.
- Қазақ халқының қалыптасуына байланысты оның өзіне тән материалдық және рухани мәдениеті де жетіліп отырды.

Мәдениет

- **Материалдық мәдениет**
- *Қазақ халқының киім-кешегі*
- *Ұлттық тағамдар*
- **Рухани мәдениет**
- *Қазақ халқының ауыз әдебиеті*
- *Тіл және жазу*
- *Қазақ халқының жыл мезгілдерін бақылауы*
- *Ислам діні*
- *Жерлеу дәстүрі*

Үйлердің түрлері

Үйкүйме

Кәдімгі киіз
үй

Жылы үй

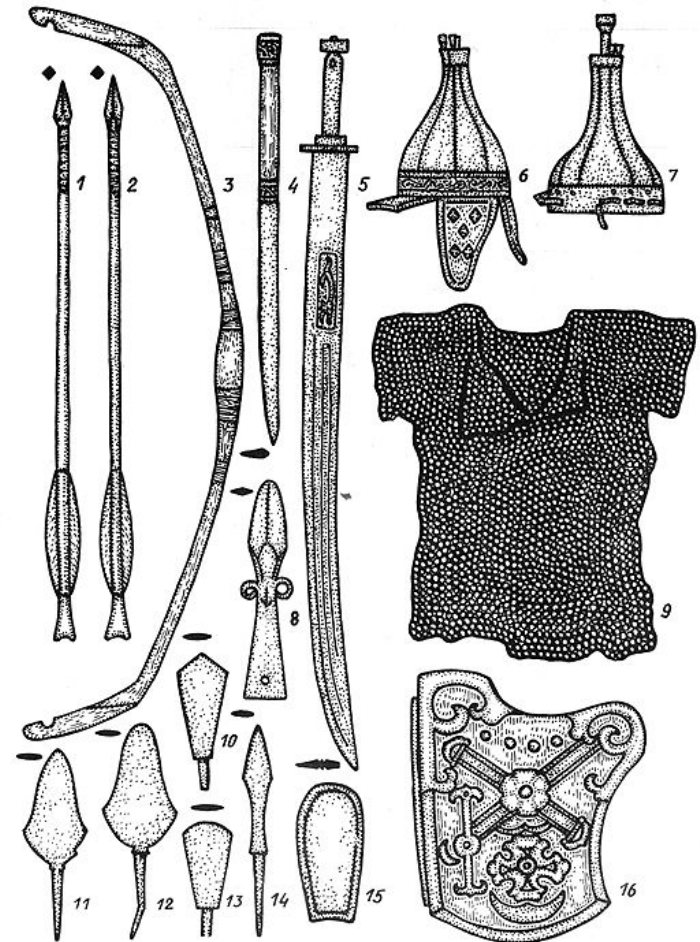
Киіз үй

Арба үстіндегі киіз үй

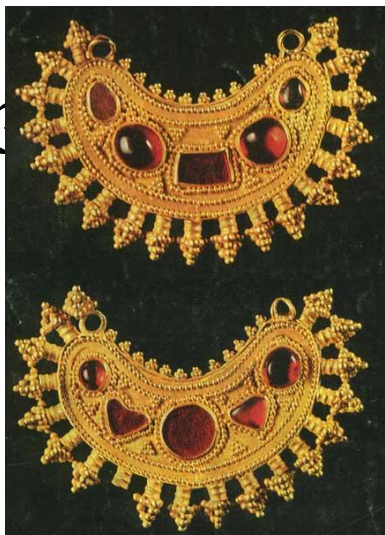
Қару-жарақтар

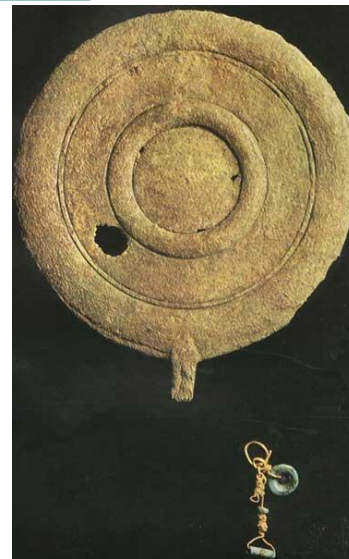
1. Суреттерде не бейнеленген?

2.

3.

4.

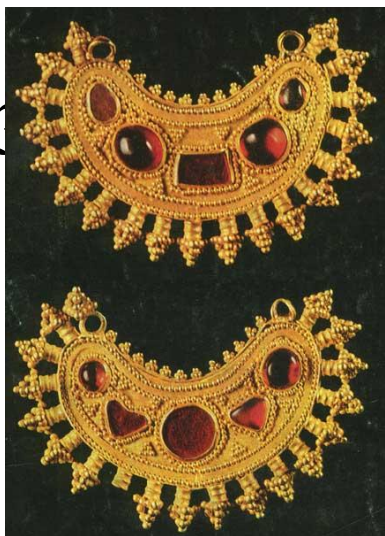

5.

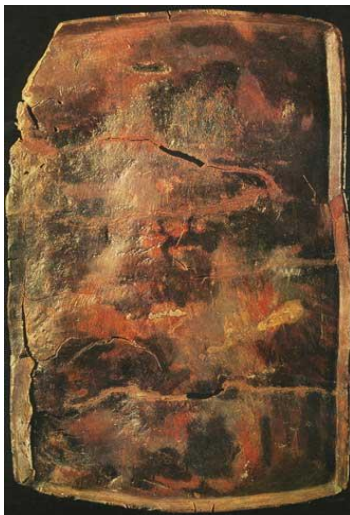

1.	3.
2.	4.
	5.

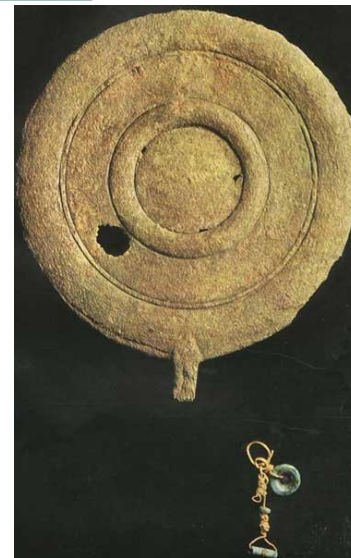
1. Суреттерде не бейнеленген?

2.

3.

5.

4.

1. Сырға (алтын)

3. Айна және сырға (қола)

2. Үлкен ылдыс
67,5 X 37,5 X 3.
(ағаш)

4. Есік жазуы, ылдыс (күміс)

5. Қасық (күміс)

1. Ағаштан жасалған ыдыс – аяқ түрлері
2. Зергерлік бұйымдар.
Зергер адам – зерлі адам .
3. Ер тоқым.

Тарихи сынақ хат

- Мәдениет түрлері: _____ мәдениет және _____ мәдениет.
- Халық арасына кең тараған ертегілер: _____
_____ т.б.
- Елін қорғаған ер бейнесі көркем тілмен кестеленетін дастандар: _____
_____ т.б.
- Қазақтың ауыз әдебиеті ғашықтық дастандарға _____
_____ т.б. жатады.

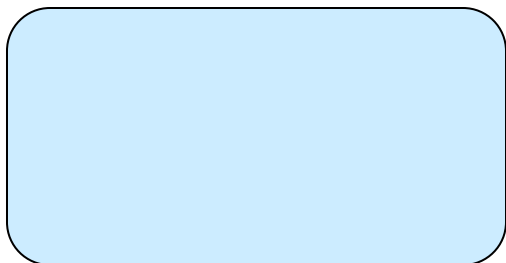
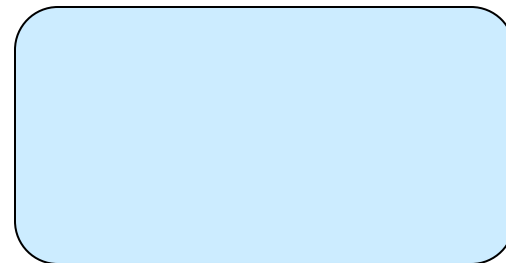
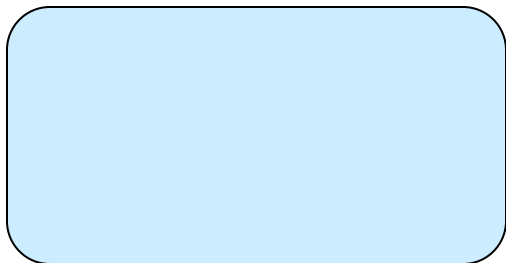
Тарихи сынақ хат

- Мәдениет түрлері: материалдық мәдениет және рухани мәдениет.
- Халық арасына кең тараған ертегілер: “Ертөстік”, “Құламерген”, “Алтын сақа”, “Аламан мен Жоламан”, “Асан Қайғы”, “Қарамерген” т.б.
- Елін қорғаған ер бейнесі көркем тілмен кестеленетін дастандар: “Ер Тарғын”, “Ер Сайын”, “Қамбар”, “Алпамыс”, “Ер Қосай”, “Төрехан”, “Телағыс”, “Құбағұл” т.б.
- Қазақтың ауыз әдебиеті ғашықтық дастандарға “Қозы көрпешБаян сұлу”, “АйманШолпан”, “Қыз Жібек”, “Күлшеқыз”, “Мақпалқыз” т.б. жатады.

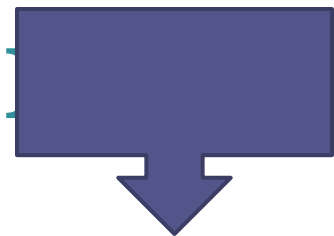
**Рухани
мәдениет**

**Материалдык
мәдениет**

Кепе, теон

Қозы Көрпеш - Баян сұлу
кесенесі

ҚАЗАҚ
ХАЛҚЫНЫҢ
АУЫЗ
ӘДЕБИЕТІ

Қорқыт ата

Доспамбет жырау

ТАҚЫРЫБЫ:

XV-XVIII ҒАСЫРЛАР
ПОЭЗИЯСЫНДАҒЫ
ЖЫРАУЛАР БЕЙНЕСІ

Ұлттық тағамдар

- Ет (қазы, шұжық). Етті сүрледі, кептірді, ыстады. Етті майға қуырып, қуырдақ пісірген.
- Балық аулады. Көршілес ұлттардан қабылданған бірқатар тағам түрлері де болды.
- Сүт (айран, қаймақ, май, құрт, ірімшік) қымыз, шұбат сусын және тағам ретінде пайдаланды.
- Бидай, күріш, арпа, тары, жүгері, сұлу өнімдерінен түрлі ас даярлады. Бауырсақ, шелпек, палау, кеспе көже, жент, сөк, қатырма пісірді.

Ұлттық тағамдар

Тіл және жазу

- Қазақ халқының рухани мәдениетінің басты бір саласы. Тіл ғылымын зерттеушілердің айтуына қарағанда, “Едіге”, “Ер Сайын” жырлары қазақ халқының арасына алшындар арқылы, “Ер Көкше”, “Базар батыр” поэмалары керейлер тілінде тараса, “Талас ескерткіштері” дулатұйсін тілінде, ал “Наһжи әл Фарадис” кердері тілінде, “Кодекс куманикус” қыпшақ тілінде жазылып тарапты. Осылардың ішінде басты рөл атқарғаны “көне қыпшақ тілі” (көне қазақ тілі) болды. XV-XVII ғасырларда Алтын Орда дәуірінде көне қыпшақ тілі ресми әдеби тіл ретінде қолданылды.

XVI-XVII ғасырларда қазақ тілінде тарихи шығармалар жазыла бастады. Жазба әдебиет мұрасы “**Жами аттауарих**” (шежірелер жинағы) атты кітаптың авторы **Қадырғали Жалайыри** еді. Бұл кітап XVI-XVII ғасырлардың тарихи шежіресі, әдебиет пен тіл ескерткіші, әрі **Ораз Мұхаммедтің** даңқын жырлаған туынды. Кітап **араб** әліпбиімен жазылған.

ҚАЗАҚ ТІЛІ -МЕМЛЕКЕТТІК ТІЛ

Рахмет